

РОЗДІЛ ІХ. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.9 (477)

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Назимко Є.С., к.ю.н., ст. наук. співробітник

Донецький юридичний інститут МВС України

У статті проаналізовано модель інституту покарання неповнолітніх за проектом Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків». Для найбільш ефективного досягнення мети покарання неповнолітніх, запропоновано внесення низки змін та доповнень до зазначеного законопроекту.

Ключові слова: кримінальний проступок, покарання, система, неповнолітній, ювенологія.

Назымко Е.С. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ НАКАЗАНИЙ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ЗА СОВЕРШЕНИЕ УГОЛОВНЫХ ПРОСТУПКОВ / Донецкий юридический институт МВД Украины, Украина

В статье проанализирована модель института наказания несовершеннолетних по проекту Закона Украины «О внесении изменений в Уголовный кодекс Украины относительно внедрения института уголовных проступков». Для наиболее эффективного достижения целей наказания несовершеннолетних предложено внесение ряда изменений и дополнений к указанному законопроекту.

Ключевые слова: уголовный проступок, наказание, система, несовершеннолетний, ювенология.

Nazymko E.S. IMPROVEMENT OF PUNISHMENT OF JUVENILES FOR CRIMINAL MISCONDUCT / Donetsk law institute MIA of Ukraine, Ukraine

There was analyzed in an article a model of minors' punishment institution in accordance with a Law of Ukraine "About introduction of changes to Criminal Code of Ukraine concerning laying down an institution of criminal misconducts".

There were analyzed the latest works of native and foreign scientists, who considered problems of punishment for criminal misconducts.

There were analyzed statistics of taking criminal-legal pressure measures on minors. On a basis of an analysis it appears a conclusion about obvious ineffectiveness of enforcement of a penalty related to this category of persons only by imposing fine, debarring from holding different offices or providing some activity, public works.

To reach most effectively a goal of punishment of minors, it was proposed an introduction of a list of changes to draft law mentioned-above.

It is stressed, that the issues of possibility of awarding of following penalty types to the minors for committing criminal misconducts demand to be solved: public works, limitation of freedom, disfranchisement, fine, forfeiture, restitution, direction to correctional institution with obligatory daily presence, home arrest, probation, mediation or appeasement (an obligation to eliminate a caused damage or make in favour of injured party some works aiming at compensation of a caused damage).

In order to work out most optimal criminal-legal pressure measures on minors, adjudged guilty for committing criminal misconducts, it is stressed a necessity to use international and foreign experience. Particularly, it is proposed to use punishments, contemplated in United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures ("The Tokyo Rules", The Resolution of UN General Assembly, 14th of December 1990), also punishments, imposed on youth in USA and FRG.

The author also concludes that within the cause of minors' punishment it is necessary to contemplate wide court discretion, choosing a type of punishment. It is expedient to work out a norm, which would contain a clause explaining that minors are subject to any punishment for committing criminal misconduct, contemplated within a system of punishments for minors for committing criminal misconducts, to reach a goal of a punishment most effectively.

Key words: criminal offense, the punishment system, a minor, juvenology.

В Україні вже давно стало предметом наукових дискусій питання про запровадження в законодавство інституту кримінального проступку. При цьому вченими опрацьовується низка аспектів змін до діючого законодавства – від готовності суспільства сприйняти нові правові реалії, до розроблення конкретних пропозицій з вдосконалення як проектів законів про кримінальні проступки в цілому, так і окремих їх положень. Як зазначається, потребують вдосконалення й положення про заходи державного примусу, які будуть застосовуватись до осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального проступку, в тому числі й до неповнолітніх. Зазначимо, що в першому півріччі 2012 року кількість засуджених неповнолітніх осіб становила 4,3 тис. осіб. Їх відсоток у загальній кількості засуджених осіб – 5,6%. У віці від 14 до 16 років вчинили злочини понад 1,2 тис. неповнолітніх, що становить 28,8% від усіх неповнолітніх засуджених осіб [1]. Це вказує на високу динаміку злочинної практики серед цієї категорії осіб. Зрозуміло, що із запровадженням кримінальних проступків, частка неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочинів зміниться. А це обумовлює актуальність та необхідність розроблення оптимальних заходів впливу на їх особистість за вчинення кримінальних проступків.

Зазначимо, що на розгляді у Верховній Раді України знаходиться низка законопроектів, які мають на меті вдосконалення кримінального законодавства України за напрямом гуманізації покарання та впровадження інституту кримінальних проступків.

Так, проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» від 28.02.2012 № 10126, поданий народними депутатами України Стретовичем В.М., Головатим С.П., Притикою Д.М. та Шишкіною Е.В. (далі – Законопроект або проект Закону), передбачає «перетворити» окремі злочини невеликої тяжкості та адміністративні правопорушення в кримінальні проступки, за вчинення яких застосовуватимуться покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, а також громадські роботи.

У пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що про необхідність і доцільність запровадження інституту кримінальних проступків в Україні свідчить, зокрема, необхідність залучення іноземного досвіду, з якого випливає, що кримінальне законодавство переважної більшості європейських країн передбачає два та навіть три види кримінально-караних діянь (злочин-проступок-порушення). В Європі давно дійшли висновку, що у сфері кримінального права не може бути лише одного різновиду караних діянь (злочину) за їх небезпекою для суспільства, ступенем покарання та правовими наслідками для покараної особи [16]. Можемо зазначити, що в Україні також вже визначено концепцію кримінальних проступків, про що свідчать роботи флагманів вітчизняної кримінально-правової думки [22, 182-186]. Однак, переконані, залишаються не розробленими питання заходів державного впливу на осіб, які вчинили кримінальні проступки, в тому числі – й на неповнолітніх.

Питанням запровадження в Україні кримінальних проступків присвятили свої праці В.І. Борисов, О.М. Костенко, В.С. Ковальський, В.М. Куц, А.А. Музика, В.П. Тихий, М.І. Хавронюк, Є.В. Фесенко та інші вчені. Однак й дотепер нерозв'язаними залишаються питання застосування покарання до неповнолітніх за вчинення кримінальних проступків. У зв'язку із цим, метою цієї статті є розроблення системи покарань для неповнолітніх за вчинення кримінальних проступків.

Як зазначають спеціалісти, реформування законодавства про кримінальну відповідальність дозволить переглянути наявну систему покарань, яка передбачена кримінальним законодавством, та на підставі науково обґрунтованих висновків виробити нову концепцію кримінальних покарань. Створення нової системи кримінальних покарань, шляхом введення нових видів покарання дозволить більш диференційовано підходити до вирішення такого складного питання, як індивідуалізація кримінального покарання [5]. Однак у Законопроекті, на жаль, не розроблено нової системи покарань неповнолітніх. Більш того, стара система покарань неповнолітніх (тобто та, яка існує на теперішній час) не була піддана навіть окремим змінам [12, 18]. Як зазначено у висновку на Законопроект представників Харківської школи кримінального права, відповідно до змісту ст.50 чинного КК (навіть, з урахуванням тих змін, які до цієї норми пропонується внести), сутність покарання як за злочин, так й за кримінальний проступок, залишається незмінною [4].

Законопроектом передбачається до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального проступку, застосовувати основне покарання у виді штрафу. Позбавлення ж права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи за положеннями Законопроекту можуть застосовуватися до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального проступку, як основні, так і як додаткові покарання. У положеннях законопроекту змінено нижчу межу для громадських робіт. Вони можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк від десяти до ста двадцяти годин.

Таке дублювання вже визнано нелогічним, адже усі види кримінальних покарань повинні утворювати єдину систему покарань із власною внутрішньою узгодженістю [14].

З урахуванням особливостей економічного та соціального стану неповнолітніх, у сучасному законодавстві встановлено особливі вимоги до призначення неповнолітнім цього виду покарання. Штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний доход, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Таке обмеження зумовлено специфікою регулювання трудових та інших прав неповнолітніх осіб. Відповідно до ст.188 Кодексу законів про працю України не допускається прийняття на роботу осіб молодше 16 років. За згодою одного із батьків або особи, що їх замінює, можуть, як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли 15 років [13, 246].

Громадські роботи, які можуть бути призначені неповнолітньому, полягають у виконанні ним робіт у час, вільний не лише від основної роботи, а й від навчання. Для неповнолітніх це має особливе значення, оскільки освіта підростаючого покоління – це не тільки особиста справа самої молоді, це предмет піклування будь-якого прогресивного суспільства. Тому в разі призначення громадських робіт неповнолітньому треба враховувати час, необхідний для забезпечення всіх складових навчального процесу – уроків, лекцій, семінарських занять, екзаменаційних сесій, виробничої практики тощо.

Законодавство України закріплює особливі вимоги щодо охорони праці неповнолітніх осіб. Хоча відбування громадських робіт не регулюється трудовим правом, законодавчі вимоги щодо охорони праці неповнолітніх мають обов'язково враховуватись і в даному випадку. Йдеться про недопустимість застосування праці осіб молодше 18 років на певних роботах, зокрема пов'язаних з підняттям вантажу понад граничні норми тощо (ст.190 КЗпП) [13, 248].

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст.55 КК України) може застосовуватися в тих випадках, коли посада, яку обіймає неповнолітній, або діяльність, якою він займається, пов'язана із вчиненням ним злочином. Специфічною метою цього покарання є недопущення вчинення винним нових злочинів із використанням посади або в результаті зайняття певною діяльністю. Реально цей вид покарання може бути застосовано щодо неповнолітніх віком 16-17 років, оскільки саме в цьому віці вони набувають юридичних прав займатися кустарним промислом або торговельною діяльністю, мати постійну роботу або обіймати посади в шкільних або громадських організаціях [10, 334].

Останні офіційні дані судової статистики з призначення покарання неповнолітнім зараз наявні за 2010 рік. У 2010 році за розслідуваними справами неповнолітніми було вчинено 17,3 тис. злочинів, у тому числі 8,7 тис. тяжких та особливо тяжких. Питома вага цих злочинів у структурі злочинності серед неповнолітніх становить 50,4%. Кількість засуджених неповнолітніх у 2010 році становила 10 883 особи. Засуджено 6577 неповнолітніх осіб за тяжкі та особливо тяжкі злочини, за злочини невеликої та середньої тяжкості, відповідно, засуджено 4306 неповнолітніх (приблизно таку кількість осіб маємо очікувати засудженими за вчинення кримінальних проступків). Штраф як основне покарання у 2010 році був призначений 535 неповнолітнім, громадські роботи було призначено 522 неповнолітнім. Четверо неповнолітніх осіб позбавлені права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Арешт призначено 85 неповнолітнім. Додаткове покарання у виді штрафу у 2010 році до неповнолітніх не застосовувалося, виправдано судами четверо неповнолітніх осіб. Звільнено від відбування покарання з випробуванням – 7555 осіб. До 919 осіб віком від 14 до 18 років застосовано примусові заходи виховного характеру [2].

Як бачимо, за вчинення злочинів невеликої та середньої тяжкості штраф та громадські роботи для неповнолітніх не є найбільш розповсюдженими видами кримінально-правового впливу. Зважаючи на статистику призначення неповнолітнім, визнаних винними у вчиненні злочину,

покарань у виді громадських робіт (див. Таблицю №1) та штрафу (див. Таблицю №2) у 2005-2010 рр., можемо стверджувати, що ухвалення Законопроекту призведе до значної кількості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.

Таблиця №1.

Призначення громадських робіт неповнолітнім

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість засуджених неповнолітніх	265	211	170	246	282	522

Таблиця №2.

Призначення штрафу неповнолітнім

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість засуджених неповнолітніх	296	447	369	540	401	535

Маємо погодитись з Ю.Ю. Коломієць, яка зазначає, що застосування інституту звільнення від покарання не як виняток, а як загальне правило, втрачає заохочувальну роль [6, 262]. Застосування різноманітних звільнень від кримінально-правової репресії також може свідчити про кризу національного механізму реагування на злочин та необхідність переосмислення концептуальних підходів до покарання винних.

Можемо стверджувати, що зараз потребують концептуального опрацювання система, види та розміри покарань, що будуть застосовуватись до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального проступку.

Необхідно відмітити, що вчені, які висловлюють власне бачення розвитку законодавства про кримінальні проступки в Україні у більшості випадків торкаються питань криміналізації та декриміналізації діянь, розширення кола суб'єктів відповідальності, природи кримінальних проступків, їх місця в механізмі правового регулювання суспільних відносин тощо. Питанням покарання за кримінальні проступки присвячено лише поодинокі роботи. Вчені висказують різні точки зору:

від загальних – про те, що «необхідно законодавчо врегулювати покарання за кримінальні проступки» [15, 209]

до розроблення системи, видів та розмірів покарань за цю категорію суспільно небезпечних деліктів.

Для вдосконалення законопроекту можна, перш за все звернутись, до міжнародних актів. Так, Мінімальні стандартні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням («Токійські правила», Резолюція 45/110 ГА ООН, 14 грудня 1990 р.) рекомендують застосовувати такі санкції: а) усні санкції, такі, як зауваження, осуд і попередження; б) умовне звільнення від відповідальності; в) поразку в цивільних правах; г) економічні санкції та грошові покарання, такі, як разові штрафи та поденні штрафи; е) конфіскація або постанова про позбавлення права власності на майно; ф) повернення майна жертві або постанова про компенсацію; г) умовне покарання або покарання з відстрочкою; д) умовне звільнення від ув'язнення і судовий нагляд; е) постанову про виконання суспільно корисних робіт; ж) направлення до виправної установи з обов'язковою щоденною присутністю; з) домашній арешт; и) будь-який інший вид стягнення, не пов'язаний з тюремним ув'язненням; л) будь-яке з'єднання перелічених заходів (ст.8) [11].

Відомий український вчений, який присвятив проблематиці запровадження в Україні кримінальних проступків низку наукових праць, П.Л. Фріс вдається до необхідності філологічного узгодження

законодавства та зазначає, що за кримінальні провини (на думку вченого, мають бути не проступки, а провини) необхідно призначати не покарання, а покути. Вчений зауважує, що «необхідно розробляти підходи до визначення видів покути, умов їх застосування, звільнення від застосування тощо» [21, 192]. Зазначимо, що у 2007 році П.Л. Фріс наголошував, що кримінальні проступки не можуть каратись більш суворо, ніж позбавленням волі на строк до 3 років [20, 171]. Незрозумілою на той момент була позиція автора з приводу такого розміру покарання та можливості призначення альтернативних позбавленням волі покарань.

В останніх працях вчений зазначає, що до осіб, які вчинили карні провини, у якості основних повинні застосовуватись стягнення, що не пов'язані з ізоляцією особи від суспільства, а щодо осіб, які вчинили злочини – покарання, які пов'язані з ізоляцією особи від суспільства. Такий поділ теж відображає відмінність матеріальної ознаки злочинів та карних провин. Штраф може щодо злочинів застосовуватись як додаткове покарання, а щодо провин – як основне чи додаткове стягнення. Конфіскація може виступати відповідно додатковим покаранням чи стягненням. Причому згідно з Концепцією щодо провин передбачено тільки спеціальну конфіскацію [19].

Н.Ф. Кузнецовою пропонувалося за вчинення кримінального проступку встановити покарання у виді позбавлення волі до одного року або інше більш м'яке покарання. У зв'язку із цим вчена запропонувала передбачати в санкціях альтернативну форму відповідальності: покарання чи заходи суспільного впливу [17, 118]. Однак навряд чи є необхідним передбачати в санкціях кримінального закону заходи суспільного розвитку. Допустиме розширене тлумачення кримінально-правових санкцій, принцип диференціації кримінальної відповідальності, сучасний рівень законодавчої техніки дозволяють передбачати ці заходи в положеннях Загальної частини Закону про кримінальну відповідальність, що спрямовано на забезпечення принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Проблематиці покарання за кримінальні проступки присвячені дослідження М.І. Хавронюка. Вчений пропонує передбачити для осіб (у т.ч. для неповнолітніх), визнаних винними у вчиненні проступку, судом можуть бути застосовані такі види покарань: 1) штраф; 2) позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; 3) громадські роботи; 4) виправні роботи; 5) обмеження волі; 6) арешт [22, 185]. У цілому погоджуючись із запропонованим переліком покарань, що може застосовуватись до осіб, визнаних винними у вчиненні кримінальних проступків, зазначимо на недоцільність застосування до неповнолітніх покарання у виді арешту. Статистика свідчить, що покарання у виді арешту неповнолітнім призначають досить нечасто. Так, у 2010 році лише 85 неповнолітнім (0,78% від загальної кількості засуджених неповнолітніх) призначено покарання у виді арешту. Сучасні реалії застосування арешту до неповнолітніх, зважаючи на вікові та соціально-психологічні особливості зазначеної категорії осіб, дають підстави стверджувати про неефективність цього виду покарання.

Доречними є пропозиції В.М. Бурдіна щодо введення таких видів покарання, як покладення на неповнолітнього, який досяг 15-річного віку, з урахуванням його майнового становища або наявності відповідних трудових навичок, обов'язку усунути заподіяну шкоду або виконати на користь потерпілої сторони певні роботи з метою компенсації заподіяної шкоди, обов'язок відвідування навчальної програми та направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи закритого типу [3, 16].

Маємо звернути увагу на досить слухні пропозиції вітчизняних вчених стосовно розроблення нових видів покарань для неповнолітніх. Так, А.Ю. Коновалова пропонувала новий вид покарання для неповнолітніх – обмеження для неповнолітніх. Воно, на думку вченої, має призначатись неповнолітньому, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості. Сутність даного покарання полягає в забороні відвідувати певні місця або обмеженні пересування. Строк покарання: як основного – від 2 місяців до 2 років, як додаткового – від 2 місяців до 1 року [7, 15-16]. Пропозиції вченої є слухними. Однак вважаємо, що запропонований вид покарання має ознаки так званої пробації, яка широко використовується в зарубіжних країнах та довела свою ефективність. В Україні зараз розроблено проект Закону України «Про пробацію» (реєстр. № 3412), авторами якого є О.В. Беца, О.О. Лазаренко, О.М. Лемешко, Г.Б. Овчарова, Д.В. Ягунов, І.С. Яковець). У зазначеному законопроекті втілено доволі прогресивні ідеї виправлення осіб, які вчинили злочин. Сутність ювенальної пробації має полягати в

максимально індивідуальному підході до кожного засудженого неповнолітнього, вивчення його індивідуального випадку, персональних особливостей, проблем та потреб, виявлення особистісних причин та соціальних обставин, що заважають його соціальній адаптації і виправленню. Вважаємо, що проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» необхідно ухвалювати разом із проектом Закону України «Про пробацію», попередньо узгодивши їх зміст.

Вважаємо, що для вдосконалення законопроекту та ювенальної пенітенціарної практики можна звернутись до зарубіжного досвіду покарання неповнолітніх. Як зазначають вітчизняні спеціалісти в галузі ювенального права, сьогодні американська модель правосуддя для неповнолітніх є всесвітнім лідером у розвитку ювенальної юстиції, апробації нових підходів, різноманітності методів тощо [8, 96]. Так, у США до неповнолітніх широко застосовується пробація. Також, замість покарання, часто використовується практика відновлювального правосуддя для неповнолітніх, що передбачає: а) реальну компенсацію завданої ними матеріальної або моральної шкоди; б) запровадження примирних процедур, що робить таких неповнолітніх більш придатними до суспільного життя, сприяє не тільки усвідомленню й переживанню ними свого діяння, а й намаганням ліквідувати небезпечні наслідки; в) надійне забезпечення громади від кримінального впливу неповнолітніх правопорушників [18, 315].

За кримінальним законодавством ФРН проступком є протиправне діяння, за яке загрожує покарання у виді позбавлення волі на строк менш ніж рік або покарання у виді штрафу [24].

Як вказує М.І. Хавронюк, слід вивчити та врахувати досвід інших країн, кримінальним законодавством яких передбачені, зокрема, такі види покарань для фізичних осіб, як: арешт по вихідних днях, домашній арешт (КК Сан-Марино, Албанії, Італії, Іспанії); тримання «в режимі напівсвободи», коли засудженому дозволяється на певний час і на певних умовах залишати пенітенціарну установу для здійснення професійної діяльності, лікування, здобуття освіти, участі в житті сім'ї (КК Франції); штраф-дні, коли щодня протягом певного періоду засуджений зобов'язаний вносити до держбюджету певну суму (КК Франції) [23].

У зв'язку із запровадженням кримінального проступку та розробленням системи покарань за його вчинення, потребують вдосконалення кримінально-правові санкції. Як зазначає О.М. Костенко, сьогодні в КК існують такі санкції і такий порядок їх застосування, який не може відповідати меті запровадження кримінальному проступку. Перш, ніж починати впроваджувати кримінальний проступок, слід скласти іншу систему санкцій. Необхідна концепція змін у системі санкцій. Існує природний критерій відмежування санкцій одна від одної: санкції, пов'язані із застосуванням обмеження або позбавленням волі, і не пов'язані з ними [9].

Вважаємо, що для справи покарання неповнолітніх необхідно передбачити широкий судовий розсуд у виборі міри покарання. Доцільно розробити норму, яка буде містити положення про те, що неповнолітнім за вчинення кримінального проступку може бути призначене будь-яке покарання, що передбачено системою покарань для неповнолітніх за вчинення кримінальних проступків, з метою найбільш ефективного досягнення мети покарання.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що потребують свого вирішення питання можливості призначення неповнолітнім за вчинення кримінальних проступків таких видів покарань: громадські роботи; обмеження волі; поразка в цивільних правах; штраф; конфіскація майна; реституція; направлення до виправної установи з обов'язковою щоденною присутністю; домашній арешт; пробація; медіація або примирення (обов'язок усунути заподіяну шкоду або виконати на користь потерпілої сторони певні роботи з метою компенсації заподіяної шкоди).

Визначившись із системою покарань для неповнолітніх, необхідно законодавчо закріпити її таким чином, щоб виключити подальше перерахування даних покарань у кримінально-правових санкціях та звільнити їх від зайвої громіздкості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз даних судової статистики щодо розгляду справ і матеріалів місцевими загальними судами, апеляційними судами областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційним судом Автономної Республіки Крим у I півріччі 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html.

2. Аналітичний збірник статистики здійснення кримінального судочинства стосовно неповнолітніх в Україні за 2005-2010 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html.
3. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Володимир Миколайович Бурдін; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
4. Висновок кафедр кримінального права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» та Інституту вивчення проблем злочинності Національної академії правових наук України на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» // Всеукраїнська інтернет-конференція «Проблеми впровадження інституту кримінального проступку» (на основі проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» № 10136 від 03.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ivpz.org/golovna-konferents>.
5. Кашкаров О.О. Передумови реформування Кримінального кодексу України та створення законодавства про кримінальні проступки [Електронний ресурс] / О.О. Кашкаров // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 236-241. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09koopkr.pdf>. – Назва з екрана.
6. Коломієць Ю.Ю. Ефективність невідворотності кримінальної відповідальності / Ю.Ю. Коломієць // Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. праць. – Одеса: Юр. література, 2002. – Вип. 16. – С. 258-265.
7. Коновалова А.Ю. Види покарань для неповнолітніх за кримінальним правом України: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.ю.н.: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Аліна Юріївна Коновалова; Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – Х., 2012. – 20 с.
8. Крестовська Н. Ювенальна юстиція США і України: порівняльний аналіз / Н. Крестовська, В. Шмеріга / Юридический вестник. – 2003. – №1. – С. 96-102.
9. Курінний Л. Кримінальний проступок – нова правова реалія / Лесь Курінний // Юридичний вісник України. – 2012. – №27. – 7-13 лип. (№ 888).
10. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Загальна частина: підруч. [для студ. юрид. вузів і фак.] / П.С. Матишевський. – К.: А.С.К., 2001. – 352 с.
11. Мінімальні стандартні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням («Токійські правила», Резолюція 45/110 Генеральної Асамблеї ООН, 14 грудня 1990 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_907.
12. Назимко Є. Покарання неповнолітніх: аналіз та моделювання подальших змін і доповнень до розділу XV Загальної частини Кримінального кодексу України / Єгор Назимко // Віче. – 2013. – №2. – С. 16-19.
13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. – Т. 1 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тєвид., перероб. та доп. – К.: Алерта, КНТ, Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
14. Петечел О.Ю. Кримінальна відповідальність неповнолітніх за проектом Карного кодексу України (Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» № 10136 від 03.03.2012 року) [Електронний ресурс] / О.Ю. Петечел // Всеукраїнська інтернет-конференція «Проблеми впровадження інституту кримінального проступку» (на основі проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» № 10136 від 03.03.2012. – Режим доступу: <http://ivpz.org/golovna-konferents>.
15. Політова А.С. Кримінальний проступок: спірні питання впровадження у Кримінальний кодекс / А.С. Політова // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи

- вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2012. – С. 206-209.
16. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» від 28.02.2012 № 10126 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=42706&pf35401=231709.
 17. Романюк І.Ю. Кримінальний проступок, як різновид правопорушень / І.Ю. Романюк // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – Спеціальний випуск. – 2008. – № 2. – С. 115-119.
 18. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: [монографія] / А.В. Савченко. – К.: КНТ, 2007. – 596 с.
 19. Фріс П.Л. Деякі відмінності карної провини від злочину [Електронний ресурс] / П.Л. Фріс, І.В. Козич // Всеукраїнська інтернет-конференція «Проблеми впровадження інституту кримінального проступку» (на основі проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» № 10136 від 03.03.2012. – Режим доступу: <http://ivpz.org/golovna-konferents>.
 20. Фріс П.Л. Ознаки та склад кримінального проступку / П.Л. Фріс, І.Б. Медицький // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2007. – № 2. – С. 166-171.
 21. Фріс П.Л. Питання запровадження інституту карної провини / П.Л. Фріс // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін.. – Х.: Право, 2012. – С. 186-192.
 22. Хавронюк М.І. Концепцію визначено: адміністративні проступки, кримінальні проступки, злочини. Настав час розмежувати / М.І. Хавронюк // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін.. – Х.: Право, 2012. – С. 182-186.
 23. Хавронюк Н. Экспертный комментарий к Концепции проекта Уголовного кодекса Республики Казахстан и проекту Уголовного кодекса Республики Казахстан [Электронный ресурс] / Николай Хавронюк. – Режим доступа: http://www.pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Khavronuk_Kazakstan_comments.pdf.
 24. Strafgesetzbuch (StGB) [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf>.

УДК 343.102: 343.359.3: 343.344

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ

Бандуріна Я.Ю., здобувач

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Стаття присвячена дослідженню проблеми типових слідчих ситуацій, які виникають при розслідуванні контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів. Стосовно запропонованих слідчих